

FAKULTETSKANSLIET FÖR SAMHÄLLSVETENSKAP

Fakultetskansliet för samhällsvetenskap

Socialdepartementet

Martin Wiik Johansson

Fakultetssekreterare

031-7863524

martin.wiik.johansson@samfak.gu.se

Göteborgs universitets svar på remiss gällande utkast till lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga (S2026/00342)

Göteborgs universitet genom Samhällsvetenskapliga fakulteten vill framföra följande synpunkter på utkast till lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga:

Det noteras att utkastet till lagrådsremiss om elektronisk övervakning som verktyg för socialtjänsten innebär en vidareutveckling av tidigare förslag i Ds 2024:30, där åldersgränsen för barn som kan åläggas elektronisk fotboja nu sänks från 15 till 13 år. Det framhålls att en rad tunga remissinstanser – däribland barnrättsorganisationer, människorättsorganisationer och centrala rättsliga institutioner – tidigare har riktat omfattande kritik mot förslaget med hänvisning till att det innebär en allvarlig inskränkning i barns personliga integritet och riskerar att strida mot Sveriges åtaganden enligt mänskliga rättigheter.

Det uttrycks särskild oro över att lagförslaget drivs vidare trots denna breda och systematiska kritik. Remissförfarandet fyller inte enbart en lagteknisk funktion utan har också en viktig demokratisk roll genom att säkerställa att lagförslag granskas av relevanta samhällsaktörer och därigenom ges demokratisk legitimitet. Att lagstiftaren går vidare med förslaget och samtidigt sänker åldersgränsen riskerar därför att undergräva både remissförfarandets betydelse och lagstiftningens legitimitet.

Vidare framhålls att förslaget innebär att ett ingripande tvångsmedel – elektronisk övervakning – kan användas utan att något brott har begåtts eller misstänks. Åtgärden kan i stället kopplas till beteenden som exempelvis skolk, bristande respekt mot vuxna eller problem i relationen till vårdnadshavare. Detta innebär i praktiken att en straffrättsliknande sanktion används för beteenden som inte är kriminaliserade, vilket står i konflikt med grundläggande rättsstatliga principer, särskilt principen om att inget straff ska följa utan brott.

Mot denna bakgrund bedöms lagförslaget väcka betydande rättssäkerhets- och människorättsliga frågor och bör därför avstyrkas i sin helhet.

Detta remissvar från Göteborgs universitet har handlagts av Samhällsvetenskapliga fakulteten. Samtliga institutioner vid fakulteten har tillsammans med Juridiska institutionen vid Handelshögskolan inbjudits att lämna synpunkter och kommentarer. Synpunkter har inkommit från Juridiska institutionen 2026-03-09 och redovisas i sin helhet nedan.

Remissvar fastställdes av Carl Dahlström, dekan, vid Samhällsvetenskapliga fakulteten 2026-03-16.

Följande är svar från Visiting professor Maria Grahn-Farley vid Juridiska institutionen, Göteborgs universitet:

Utkast till lagrådsremiss: Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga

Göteborgs universitet,

Maria Grahn-Farley, Visiting professor vid Juridiska Institutionen och koordinator av HRJust (ett EU finansierat projekt vilket bland annat beforskar nämnda lagförslag).

Synpunkter på materialet

I utkastet till lagrådsremiss, Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga behandlas frågan om elektronisk övervakning (elektroniskfotboja) vilken redan behandlats i Ds 2024:30 – En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas. Skillnaden mellan Ds 2024:30 och förevarande utkast till lagrådsremiss är att åldern nu har sänkts från 15 år till 13 år för barn som kan åläggas att bära elektroniskfotboja.

Tunga remissinstanser med specialkunskap inom barnrätten till exempel Barnets rätt i samhället – BRIS, Barnombudsmannen, Barnrättsbyrån, och Rädda barnen och tungt vägande rättsliga institutioner som exempel: Riksdagens ombudsmän, Kammarrätten i Stockholm, Institutet för mänskliga rättigheter, och viktiga mänskliga rättighetsorganisationer som exempelvis Civil Rights Defenders ställer sig kritiska till elektronisk övervakning av 15 åriga barn och uppåt med hänvisning till den allvarliga inskränkningen i den personliga integriteten som förslaget innebär och att lagförslaget strider mot de mänskliga rättighetsåtaganden Sverige är bundna av både genom inhemsk lag och folkrättsligt.

Trots den allvarliga kritik av lagförslaget i Ds 2024:30 som framförts från remissinstanserna har regeringen valt att driva lagförslaget vidare, nu med en ålderssänkning till 13 år.

Remissförfarandet är inte enbart en formalia inom den svenska rätten utan har främst två viktiga syften (utan intern rangordning); det första är att fungera rådgivande till lagstiftaren för att säkerställa att lagen är sund och genomförbar samt passar inom den svenska rättens systematik. Det andra är att remissförfarandet även har en demokratisk viktig funktion genom att lagförslaget ventilerats och granskats av bärande samhällsfunktioner och ledande mänskliga rättighetsorganisationer och organisationer med specialkunskap i ämnet som lagförslaget rör, även ge demokratisk legitimitet åt lagförslaget. Det är därför allvarligt att lagstiftaren, trots en systematisk och enhetlig kritik från barnrättsorganisationer, mänskliga rättighetsorganisationer och bärande rättskipande och rättsbärande institutioner och organ, väljer att fortskrida med ett redan kritiserat lagförslag och nu sänka åldern ytterligare från 15 till 13 år. Det riskerar att urholka lagens legitimitet. Syftet med remissförfarandet är med andra ord inte enbart lagtekniskt utan remissförfarandet tjänar också en viktig demokratisk roll i att genom en deliberativ demokratisk process även bidra till lagens normativa värde och demokratiska legitimitet.

Synpunkter på förslagen

Lagförslaget om att elektroniskfotboja ska kunna användas för att säkerställa att de föreskrifter som beslutats gälla för ett enskilt barn följs måste tydliggöras. Det ska betonas att, till skillnad från det danska lagförslaget som beskrivs som förebild för det aktuella lagförslaget, krävs det i den svenska lagen inte att något brott begåtts eller att misstanke om brott föreligger. Istället ska de här föreskrifterna kunna beslutas om när ett barn till exempel; visat bristande respekt för lärare, myndighetsföreträdare, eller sina föräldrar eller om de skolkar och på så sätt anses befinna sig i riskzonen för att utveckla socialt nedbrytande beteende. Ytterligare faktorer som har betydelse vid beslut om ett barn ska övervakas med elektroniskfotboja är: "sådana omständigheter kan exempelvis vara barnets eller den unges relation till sina vårdnadshavare." (Ds 2024:30 s. 843).

Det är därför viktigt att betona att lagförslaget innebär användandet av en straffrättslig sanktion (elektroniskfotboja) för icke-straffrättsligt sanktionerat beteende vilket strider mot rättsstatens grundläggande principer och fundamentala mänskliga rättigheter – inget brott inget straff. Med andra ord, det beteende som kan leda till att det beslutas om elektronisk övervakning av barn från 13 år inte har någon grund i vad som av lagen anses som brottsligt beteende.

Förslaget borde av ovan beskrivna skäl avstyrkas i sin helhet.